

Merhamet Yola Çıktı **Yeni Aktüel, Söyleşi, Ayşe Çavdar**

Yaklaşık bir yıl kadar önce bu sayfalarda Murat Gülsoy'un İstanbul'da Bir Merhamet Haftası'nı (Can Yayınları) tanıtmıştık aslında. Geçenlerde, kitabın Makedonca ve Çince'ye çevrildiğini öğrendik. Roman, kendisi de kurgusal bir kişilik olan "Proje bir yazar"ın, Max Ernst'ün kitabından aldığı resmi yedi gün boyunca az-çok tanıdığı yedi kişiye verip bunlar hakkında yazmasını isteyerek biraraya getirdiği metinler üzerine kurgulanmıştı. Hem yöntemi hem işaret ettiği pek çok insanlık hali açısından en azından Türkiye edebiyatı özelinde anlamlı yenilikler barındırıyordu. Murat Gülsoy'la, kitabının Makedonca ve Çince'ye çevrilmesini konuştuk.

Ayşe Çavdar - Kitabınıza temel olarak Max Ernst'in kolaj resimlerini seçmenizin nedeni neydi?

Murat Gülsoy - Bu resimlerin ait olduğu kitap, yani Ernst'in Merhamet Haftası adlı tuhaf kitabı benim yıllardır başucumdan ayırmadığım bir eserdir. Gerçeküstücülerin, Modernistlerin insan aklının ve yaratıcılığının sınırlarını heyecanla arayışları beni her zaman etkilemiştir. Günümüz sanat anlayışı açısından çok farklı ve naif bir bakış açısı olarak düşünülebilir. Ama Ernst'in kitabındaki resimler öyle gariptir ki, bende hep şey duygusu uyandırır: baktığım resim bir hikayenin parçası olsa gerek, diye düşünürüm, biraz daha dikkatli bakarsam hikayeyi çözecekmişim gibi gelir ama mümkün değildir. Ne kadar bakarsam bakayım, ne kadar düşünürsem düşüneyim o resimlerin anlattığı hikayeyi çözemem. İşin özü de budur zaten. Resim bir arayüz değildir, bir hikayenin ilüstrasyonu değildir, hikayenin kendisidir.

AÇ - İstanbul'da Bir Merhamet Haftası'nın bildiğimiz romandan ayıran en temel özelliği karakterleri. Kendilerini ifade etmeleri için imkan sunduğunuz bu karakterler, sizden bağımsız gibi hareket ediyorlar. Hatta size muhalefet ettiklerini bile hissedebiliyorsunuz. Nedir bu karakterleri bu kadar ayrıksı kılan, en azından sizin açınızdan?

MG - Canlı karakterler yaratmak benim için çok önemli, o yüzden sorunuz beni mutlu etti. Karakterler elbette bir hikayenin bağlamında kendilerini ortaya koyarlar, belli ederler. Ancak bu romanın diğer romanlardan farkı, yedi karakteri ortak bir olay örgüsünün klasik bağlamı içinden değil de bir dizi sanat eserine bakma ve bu bakışı anlatma ya da anlamlandırma deneyimi içinden tanıyor olmamızdır. Yani şöyle düşünün, bir müzeye giriyorsunuz, Dali sergisi var, girdiğiniz salonda önce duvardaki resme büyülenerek bakıyorsunuz, sonra da salondaki diğer insanları fark ediyorsunuz. Farklı yaş, sınıf ve eğilimlerde yedi farklı insan var aynı resme bakan. Onların aklından ne geçtiğini merak etmez misiniz? İşte bu sorunun üzerine kurulu bir roman bu. Elbette, o kişilerin zihinlerinin içinden neler geçtiğini, yine onların izin verdiği ölçüde öğreniyoruz. Başkası ne düşünüyor, başkasının aklı nasıl çalışıyor, kalbi nasıl çarpıyor? Temel sorularım buydu... Elbette herkes kendi hikayesiyle bakıyor resimlere.

AÇ - Kahramanlarınızın en belirleyici ortak nitelikleri sıradan insanlar olmaları ve yalnızlıkları. Ama ellerine birer resim verilip kendilerini ifade etmeleri istendiğinde durum biraz farklılaşıyor, sıradanlıkları da derinleşiyor sanki. Kendini ifade etmenin böyle bir sonucu olması hep birlikte içinde

yaşadığımız zamana ilişkin bir şey mi? Bu anlamıyla kendini konuşarak değil de yazarak anlatıyor olmanın nasıl bir belirleyiciliği var sizce?

MG - Kendini ifade etmek sadece günümüze özgü bir sorun olduğunu da düşünmüyorum. Bireyin ortaya çıkışının göstergelerinden biri sadece. Birey kendini yapan, kendini ifade edendir. En azından Modernist bakış açısı bize bunu öğretti. Ancak, modernizmin çok geride kaldığını da biliyoruz. Yani günümüz bireylerinin en büyük bunalımı birey olamamakta düğümleniyor. Cemaatlerin önem kazanması da bunun en büyük görüngülerinden biri. Yani postmodern zamanların sorunları bunlar. Benim romanda yaptığımı yirminci yüzyıl başında birileri 'gerçekten' yapabiliirdi; yani bir 'projeçi yazar' ortaya çıkıp, yedi kişiye yedi gün yedi resim gönderip bu resimlere baktıktan sonra otomatik olarak yazmalarını isteyebilirdi. Sonucu da kitaplaştırabilirdi. Bu modernist bir sanat eseri olurdu. Günümüzde bunu yapmak halen mümkün. Ama, bir de bunu hayal edip, bu gerçekliğin kurmacasını yapmak da mümkün. Ben bunu denedim...

AÇ - **Siz bu romanda nerede duruyorsunuz? Kendini ifade etmek için Max Ernst'in resimlerini kahramanlarına dağıtan projeçi yazarın da bir kahraman olduğunu düşünürsek, sizi nereye yerleştirmeliyiz?**

MG - Garip bir şekilde kendini yazarak ifade etmeye çalışacak yedi insan hayal edip bu kitabı yazdım, sonuçta 'kendimi' ifade etmiş oldum. Ayrıca da o hayal ettiğim yedi kişinin bedeninin içinden bakmaya çalıştım o resimlere. Şunu da ara sıra sorarım kendime, peki ben kendim olarak baksaydım resimlere ne yazardım? Bu sorunun yanıtı belki de o yedi karakterde gizlidir. Ama romanın okuru için önemli olan benim nerede durduğum değil, o yedi karakterin ne düşündüğü, neyi nasıl deneyimlediği ve en önemlisi de benim kendime sorduğum soruyu kendisine sormasıdır: Ben ne görüyorum? Ben bu deneyimi nasıl anlatırım?

AÇ - **Kitabın bir başka gizli kahramanı da İstanbul. İstanbul kahramanlarınız ve sizin için nasıl bir mekan, özellikle de 'merhamet' sözcüğüyle yan yana kullandığınızda nasıl bir atmosfer sunuyor?**

MG - İstanbul doğduğum ve yaşadığım şehir. İçinde yüzdüğü denizi bir balık ne kadar hissederse ben de İstanbul'u o kadar hissedirim. Yani ancak dışına çıktığım zaman... Oysa bu romanın kişileri İstanbul'da yaşıyor. Bunun önemi de şu: Nasıl ki Ernst o kolajları tarihin belli bir döneminde, belirli bir yere ait bir kültürün ürünü olarak yarattıysa benim kahramanlarım da belirli bir yerden bakıyorlar o resimlere. İstanbul burada bakışın adresidir. İstanbul'da Bir Merhamet Haftası denildiğinde, bugün burada gerçeküstü bir zaman dilimi yaşanacak gibi hissediyorum. Belki de resme bakmak, sanatı deneyimlemek zaten böyle bir şey...

AÇ - **Kitabınız Makedonca ve Çince'ye çevriliyor. Bu nasıl gerçekleşti?**

MG - Yurtdışı haklarımı temsil eden ajansım sayesinde oldu. Nermin Mollaoğlu ve ekibi çok heyecanlı bir şekilde birkaç yıldır çeşitli yazarları yurtdışında tanıtmaya uğraşıyorlar. Tabii TEDA projesinin desteği de önemli. Bu sayede, yakın zamanda birçok yazar yurtdışında çevrilme imkanı buldu. Bu türden girişimler gerçekten önemli. Örneğin Fransızlar yıllardır bunu birçok yerde yapıyorlar. Yani, Fransız yazarlarını çevirdiğiniz zaman Fransa'dan destek alabiliyorsunuz. Dünyadaki

Amerikan hegemonyasına karşı ufak da olsa bir şeyler yapıyor. Bizde de geç de olsa bu işe girişildi.

AÇ - Türkçe'de yayınlanmış kimi romanların İngilizce, Fransızca gibi Batı dillerine çevrilmesi durumuna aşınayız. Ama Makedonca yakın ve pek de yabancı olmayan bir dil, Çince ise çok uzak... Bu size kitabınızın bu dillerdeki macerasıyla ilgili olarak ne düşündürüyor?

MG - Çok heyecan verici. Ben bu kitabın uluslararası okuruyla çok rahat bir şekilde buluşacağına inanıyorum. Çünkü kitabın arkaplanında bu türden bir geçişlilik var. Max Ernst, otuzlu yıllarda bu kolaj resimleri, kendi zamanının popüler dergilerinden kesip yapıştırarak oluşturuyor. Ben romanımda kurmacasal olarak yedi İstanbul vatandaşına, yıllar sonra bu resimleri gösterip ne deneyimlediklerini soruyorum. Bu romanın mekanlar ve zamanlar arasında yapılan bir deney olduğunu düşünüyorum. O yüzden bir Makedon okur da, bir Çinli okur da, Türk okurunun yaptığını yapacaktır ve kendisine şu soruyu soracaktır: Ben bu resimlere bakarken ne görüyorum? Sanat nasıl bir deneyimdir?